

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 14/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Poliisiammattikorkeakoulusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä kesäkuuta 2013 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi Poliisiammattikorkeakoulusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 64/2013 vp) valmistelevalle hallintovaliokunnalle samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Timo Kerttula, sisäasiainministeriö
- opetusneuvos Maija Innola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- poliisijohtaja Seppo Kolehmainen, Poliisihallitus

- pääjohtaja Aulis Pitkälä, Opetushallitus
- koulutusjohtaja Petri Alkiora, Poliisiammattikorkeakoulu
- turvallisuuspäällikkö Tiina Ranta, Laurea-ammattikorkeakoulu
- toiminnanjohtaja Timo Luopajarvi, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto ARENE ry.
- Timur Bedretdin, Poliisiammattikorkeakoulun oppilaskunta
- puheenjohtaja Yrjö Suhonen, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Rajavartiolaitos
- Tulli
- kommissarie Kjell Nylund, Svenskspråkig polisutbildning, Polisyrkeshögskolan i Tammerfors

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen tavoitteena on uudistaa poliisin tutkintokoulutusta. Poliisialan perustutkintona olisi jatkossa ammattikorkeakoulututkinto ja jatkotutkintona ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Esityksen tavoitteena on myös

uudistaa poliisitutkintoja opiskelevien opintojen aikaiset oikeudet ja velvollisuudet sekä opintososiaaliset edut. Nämä edut olisivat jatkossa yhdenmukaisia muissa ammattikorkeakouluissa opiskelevien opintososiaalisten etujen kanssa.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä uudistaa poliisiammattikorkeakoulussa suoritettavia tutkintoja koskevat säännökset. Poliisin osaamisvaatimukset ovat vuosien aikana jatkuvasti kasva-

neet. Poliisin rooliin kohdistuu enenevässä määrin monenlaisia odotuksia niin kansainvälisissä kuin kotimaisissa ja myös paikallisissa yhteyksissä. Työkenttä on laaja, ja tutkintokoulutuksessa opiskelijalle on kyettävä antamaan monipuolisia valmiuksia. Kun poliisilta vaaditaan entistä monipuolisempaa ja korkeatasoisempaa osaamista, sivistysvaliokunta pitää tärkeänä uudistaa poliisikoulutus kokonaisuudessaan korkeasteen koulutukseksi. Uusimuotoinen koulutus mahdollistaa entistä paremman palvelutuotannon poliisiorganisaatiolta.

Poliisiammattikorkeakoulu kuuluisi sisäasiainministeriön toimialaan ja olisi Poliisihallituksen alaisuudessa. Se ei olisi mukana korkeakoulujen yhteishaussa. Sivistysvaliokunta pitää kuitenkin tärkeänä lähtökohtana, että koulussa suoritettavat ammattikorkeakoulututkinnot olisivat sisällöltään ja laajuudeltaan rinnastettavissa opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan ammattikorkeakouluissa suoritettaviin tutkintoihin. Monet ehdotetuista säännöksistä vastaavatkin käytännössä ammattikorkeakoululain säännöksiä.

Valiokunta painottaa, että osaamisvaatimusten nousu edellyttää muutoksia koulutuksen sisällöissä. Tämä edellyttää poliisiammattikorkeakoulun henkilökunnan osaamisen kehittämistä, panostamista yhä enemmän kansainvälistymiseen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisäämistä, uudistuksen systemaattista arviointia sekä sitä, että uudistuneen koulutuksen toteutukseen varataan sen edellyttämät voimavarat. Hallituksen esityksestä ei ilmene, miten opetussuunnitelmatyötä, henkilökunnan kehittämistä, kasvavaa kansainvälistymistä sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan kasvattamista resursoidaan.

Kansalaisten turvallisuuden takaaminen ja rikosten torjunta sekä niiden selvittäminen kuuluu valtion keskeisiin toimintoihin. Sen vuoksi valtion tulee myös huolehtia poliisikoulutuksesta niin, että nämä tehtävät tulevat asianmukaisesti hoidettua. Valiokunta muistuttaakin, että Poliisiammattikorkeakoulussa koulutetaan erityisosaajia erityisammattiin. Sen vuoksi myös Poliisiammattikorkeakoulua koskevassa lainsä-

dännössä tulee näiden tehtävien vaatimat erityispiirteet ottaa huomioon.

Poliisiammattikorkeakoulun tehtävät

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (1. lakiehdotuksen 2 §) todetaan, että Poliisiammattikorkeakoulun ensisijainen tehtävä olisi antaa peruskoulutus poliisialalle tuleville ja johtamiskoulutusta poliisitoimen esimiehille. Vaikka tämän perustehtävän voidaan katsoa sisältyvän 1. lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin 1)-kohtaan, sivistysvaliokunta katsoo, että tämä perustehtävä tulisi mainita 2 §:ssä. Sen vuoksi valiokunta esittää, että hallintovaliokunta lisää momenttiin varsinaista poliisikoulutusta koskevan maininnan.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan edelleen, että tehtävänä olisi myös tarvittaessa antaa korkeakouluopetusta myös muiden sisäisen turvallisuuden viranomaisten palveluksessa oleville henkilöille. Poliisiammattikorkeakoulun koulutusala ei siten rajata vain poliisialaan, vaan Poliisiammattikorkeakoulu voisi tarjota tarpeen mukaan korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta myös muiden sisäisen turvallisuuden alalla toimivien viranomaisten henkilöstölle. Poliisiammattikorkeakoulussa suoritettavista tutkinnoista ja tutkintonimikkeistä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valiokunnalle on esitetty huoli siitä, että Poliisiammattikorkeakoulun ja muiden turvallisuusalan koulutusta järjestävien ammattikorkeakoulujen koulutus synnyttäisi päällekkäisyyttä ja kilpailua. Valiokunta toteaa, että Poliisiammattikorkeakoulun päätehtävänä tulisi luonnollisesti edelleen olemaan poliisin tutkintokoulutuksen antaminen. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta kannattaa hallituksen esittämää siitä, että Poliisiammattikorkeakoulu voisi antaa myös muuta kuin pelkästään poliisitehtäviin koulutettaville suunnattua sisäisen turvallisuuden alan tutkintokoulutusta. Valiokunta pitää joustavaa sääntelyä tarpeellisena myös mm. koulutusviennin tarpeiden kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei päällekkäisyyttä syntyisi. Valiokunta kuitenkin katsoo, ettei tällainen tilanne ole todennäköi-

nen. Kaikilla turvallisuusalan koulutusta antavilla ammattikorkeakouluilla on myös omaa erityisosaamista sisäisen turvallisuuden alalla siten, ettei kilpailutilannetta tosiasiaassa niiden välillä ole.

Kelpoisuus opintoihin

Hallituksen esityksen kelpoisuusvaatimuksia arvioitaessa on lähdetty siitä, että kun poliisin perustutkintokoulutuksen tasoa esitetään korotettavaksi ammattikorkeakoulutasoiseksi, myös pohjakoulutusvaatimuksia nostettaisiin hieman. Sivistysvaliokunta toteaa, että säännös ei ole yhdenmukainen eduskunnan viime keväänä hyväksymän ammattikorkeakoululain kanssa (SiVM 3/2013 vp — HE 44/2012 vp). Hallitus esitti voimassa oleviin ammattikorkeakouluopintojen kelpoisuusehtoihin muutosta, joka olisi tarkoittanut, ettei lukion oppimäärän suorittaminen enää olisi tuonut kelpoisuutta ammattikorkeakouluopintoihin. Sivistysvaliokunta esitti muutoksen hylkäämistä, ja eduskunta päätti yhtyä sivistysvaliokunnan kantaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että tältä osin lakiehdotus muutetaan vastaamaan ammattikorkeakoululain mukaisia pohjakoulutusvaatimuksia, jolloin lukion oppimäärän suorittaminen olisi vaihtoehto ylioppilastutkinnolle myös Poliisiammattikorkeakoulun tutkintoon johtavien opintojen kelpoisuusvaatimuksissa. Valiokunta katsoo, että lukion oppimäärän suorittamisen tuoma kelpoisuus opintoihin voi myös monipuolistaa poliisiksi rekrytoitavien joukkoa. Sen vuoksi valiokunta esittää, että hallintovaliokunta muuttaa 1. lakiehdotuksen 22 §:n 1)-kohdan vastaamaan yleistä ammattikorkeakoululakia.

Opintososiaaliset edut ja poliisikoulutuksen erityisluonne

Hallitus esittää myös Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden opintososiaalisten etujen uudistamista. Hallituksen esityksen mukaan tavoitteena on yhdenmukaistaa nämä etuudet opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan ammattikorkeakouluissa opiskelevien tutkinto-opiskeli-

joiden etuuksien kanssa. Tavoitteena on saada valtiolle kokonaissäästöjä.

Nykyisin poliisin perustutkintoa suorittava poliisikokelas saa Poliisiammattikorkeakoulun järjestäminä opintososiaalisina etuina kokelaspäivärahaa sekä maksuttoman ruokailun, majoituksen ja terveydenhoidon. Opintotukilain (65/1994) mukaisena opintotukea poliisikokelas voi saada muussa kuin korkeakoulussa opiskelevälle maksettavaa opintorahaa, eräin edellytyksin asumislisää sekä opintolainan valtiontakauksen. Säännösmuutosten jälkeen opiskelija saisi ensimmäisen lukuvuoden aikana korkeakouluopintoihin myönnettävää opintotukilain mukaista opintotukea ja ateriatukea. Toisena lukuvuonna opiskelija olisi palkallisessa harjoittelussa ja saisi virkaehtosopimuksen mukaista palkkaa eikä olisi oikeutettu opintotukeen. Kolmannen lukuvuoden aikana opiskelija saisi jälleen opintotukilain mukaista opintotukea ja korkeakouluopiskelijan ateriatukea.

Sivistysvaliokunta pitää sinänsä oikeana, että opintososiaaliset etuudet olisivat mahdollisimman samanlaiset samalla koulutusasteella ja vastaavassa koulutuksessa olevilla. Poliisikoulutus tulee kuitenkin edelleenkin poikkeamaan monilta keskeisiltä osin muista ammattikorkeakouluista. Sitä vaatii poliisikoulutuksen luonne turvallisuuteen liittyviin tehtäviin kouluttamiseksi. Huomattava myös on, että eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä myös hallituksen esitys (HE 92/2013 vp) rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi, jossa sen piiriin kuuluvien koulutettavien opintososiaalisia etuuksia esitetään yhdenmukaistettavaksi maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelevien opintososiaalisten etuuksien kanssa. Sivistysvaliokunta katsookin, että erityisluonteensa vuoksi näiden kahden toimialan koulutus olisi luonteva ja oikea vertailukohta poliisikoulutuksessa olevien etuuksille. Sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä poliisikoulutusta koskevaksi lainsäädännöksi tältä osin ongelmallisena. Hallituksen esityksessä ei ole riittävästi huomioitu opintososiaalisten etujen poistamisesta aiheutuvia seurauksia ja mm. sitä, miten se vaikuttaa koulutukseen hakeutumiseen tai opintojen aikaisen työ-

säkäynnin aiheuttamaan opintojen pitkittymiseen. Valiokunnalle on esitetty, että opintososiaalisten etujen poistuminen aiheuttaa monille eri puolilla Suomea asuville perheellisille hakijoille ylivoimaisen esteen. Moni nyt koulutuksessa oleva vanhempi alanvaihtaja ei olisi voinut aloittaa opintoja ilman maksutonta majoitusta. Muutos voi siten johtaa mm. koulutuksen aloittaneiden keski-ikänsä alentumiseen nykyisestä. Samalla poliisikoulutus menettää arvokasta yleistä elämäkokemusta ja kypsyttää, joilla voidaan katsoa olevan suuri merkitys poliisin ammatin menestyksessä hoitamisessa. Poliisikoulutuksessa olevien mahdollisuudet työskennellä koulutuksen ohella ovat myös poikkeavat muihin ammattikorkeakouluopiskelijoihin verrattuna.

Edellä todetun perusteella sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että hallintovaliokunta vielä selvittää opintososiaalisten etujen muuttamisen vaikutukset kokonaisuutena poliisikoulutukseen hakeutumiseen ja harkitsee, onko hallituksen esittämä muutos valtion ydintoimintoihin kuuluvan turvallisuuskoulutuksen kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen. Valiokunnalle on esitetty myös huoli varustuksen säilyttämisestä maksuttoman majoituksen poistuesä. Valiokunta pitää valitettavana, että hallituksen esityksen perusteluissa ei ole selvitetty, miten varustukset jatkossa voidaan tarkoituksenmukaisesti säilyttää.

Yhteinen tietovaranto

Sivistysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että Poliisiammattikorkeakoulu velvoitettaisiin laissa tallentamaan tieto vastaanotetusta opiskelupaikasta ja suoritetusta tutkinnosta korkeakoulujen tietovarantoon. Korkeakoulujen tietovarantoa koskevan, vuoden 2014 alusta voimaan tulevan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 6 a §:n mukaan tietovarannon tarkoituksena on koota tietoa korkeakoulujen yhteisten opiskelijavalintapalveluiden käyttöön.

Poliisiammattikorkeakoulu ei uudistuksen jälkeenkään olisi mukana yhteisvalinnassa. Sen vuoksi sivistysvaliokunta ei pidä sen liittymistä yhteiseen tietovarantoon välttämättömänä.

Uudistuksen seuranta

Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että uudistuksen vaikutuksia poliisikoulutuksen laatuun ja opintososiaalisten etuuksien muutosten vaikutusta poliisiksi hakeutuvien määrään, ikärakenteeseen ja muihin rekrytointiin vaikuttaviin seikkoihin seurataan ja asiasta annetaan selvitys hallintovaliokunnalle.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8 päivänä lokakuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Ritva Elomaa /ps
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /kok
Pauli Kiuru /kok

Kimmo Kivelä /ps
Sanna Lauslahti /kok
Silvia Modig /vas
Mika Niikko /ps
Mikaela Nylander /r
Tuula Peltonen /sd
Tuomo Puumala /kesk

Simo Rundgren /kesk

Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.